

Fuld Frihed til at tale sit eget Sprog

Taler

Jacob S. Smitt

Dato

14 mai 1878

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om nynorsk som undervisningsspråk

- 1 Naar jeg har gaaet med paa Indstillingen, er det fordi jeg staar i den Formening, at man derved lettest vil fremme denne Sag paa den ønskeligste Maade. Jeg har nemlig den Tro, at man vil møde et velvilligt Øre hos Styrelsen for de Udtalelser, som vi her sender den. Rigtignok er det saa, som ogsaa allerede
- 5 omtalt, at man i et vist Regjeringsforedrag har en Udtalelse om disse Ting, som vel mildest talt maa siges at være noget besynderlig. Men hvad Skolestyrelsens Stilling til Sagen angaar, har jeg som sagt den Opfatning, at den vil laane et velvilligt Øre til vor Forestilling.
- 10 Jeg ser virkelig et Vidnesbyrd derom i den Instrux, som er udfærdiget for Undervisningen i Almueskolen. Det er fremhævet, at deri kun skal ligge en Tilladelse, og at den altsaa ikke har saa stor Betydning; men det er dog noget mere; det er dog ogsaa et Paalæg til Lærerne om, at de, for at forstaaes af Børnene, saavidt muligt skal benytte deres Maalføre, og en af de Mænd her i
- 15 Salen, som vel er den ivrigste Maalsmand i denne Sag, har ogsaa i Debatten igaar erkjendt, at Instruxens Ord kan forstaaes saaledes, at den er fyldestgjørende. Jeg mener, som sagt, derfor, at det ikke er nødvendigt eller ønskeligt at gaa videre med Tryk eller Tvangsmidler for det Første, end til det, som Komiteen har bragt i Forslag.
- 20 Jeg vil dernæst faa Lov at sige, at min Opfatning er den, at den nærværende Tilstand af Enkelte er skildret med altfor mørke Farver. Jeg tror, at det passede mere paa en forsvunden Tid end paa den nærværende. Jeg husker vistnok fra tidligere Aar, at der var Lærere, og det ikke saa faa, - Seminarister -, der optraadte
- 25 og talte det stiveste Bogsprog saavel i som udenfor Skolen, men saadanne Exemplarer ere mere og mere forsvundne, og jeg tror, at Udviklingen i dette Stykke mere og mere er slaaet ind i et sundt og naturligt Spor.

30 Med alt dette erkjender jeg, at der endnu kan være noget at gjøre. Hvis jeg ikke
havde den Opfatning, er det selvsagt, at jeg heller ikke var gaaet med paa
Komiteens Indstilling, og naar jeg har gjort det, er det for at støtte Udviklingen
og føre den frem i den Retning, hvori den er begyndt at gaa, og som jeg anser at
være sund og naturlig. Hvad jeg ønsker, at der skal ske, er det, at Børnene skal
35 faa Lov til at tale sit eget Sprog og at man ikke ved en unaturlig og kunstig
Opøvelse skal bringe dem til at forsøge at tale Bogsproget og saaledes forkvakle
deres Tale. Ved Siden af sit eget Sprog skal de lære at benytte Skriftsproget,
forsaavidt som de maa kunne læse i Bøgerne og forstaa hvad de læse, og lære at
bruge Bogsproget skriftligt, men jeg mener, at disse to Ting meget godt kan
40 forenes ved at man giver dem fuld Frihed og Tilladelse til at tale sit eget Maal, og
jeg mener, at det er en stor Misforstaaelse, som er kommen frem i de oftere
anførte Ytringer af Skoledirektøren i Throndhjem, hvis han vil, at man i
Skolerne skal paalægge Børnene ogsaa at tale Skriftsproget. For mig staar det saa,
at dette ogsaa er en Ting, som ligger langt udenfor det Maal, som Skolen kan
45 formaa at bringe Børnene til i den korte Skoletid, som vi nu desværre har.

Jeg ønsker altsaa paa den ene Side, at Børnene skal faa fuld Frihed til at bruge sit
eget Sprog, men paa en anden Side vil jeg, at ogsaa Læreren skal faa Lov til at
gjøre det samme; han skal faa Lov til at tale saaledes, som det falder naturligt for
50 ham. Han faar se at lempe seg efter Børnenes Tale saa godt han kan, og han bør
have for Øie at komme til det mere og mere, saafremt han er fra en anden Bygd
end den, hvor han underviser; men jeg mener, at han i saa Maade heller ikke skal
lægge større Tvang paa sig; galt vilde det ogsaa være, om han skulde komme til at
knote i den Bygds Maal, i hvilken han virker. Ligesom jeg mener, at der skal være
55 Frihed paa den ene Side, saa skal der ogsaa være Frihed paa den anden.

Men ligesaa lidt som jeg vil, at man skal tvinge Børnene til at tale i Skriftsproget,
ligesaa lidt vil jeg, at man skal føre Maalstævet indi Skolerne, saa at man giver sig
til at experimentere paa Børnene med det saakaldte Normalsprog. Hvis man
60 lader Udviklingen gaa sin fri og naturlige Gang, saa tror jeg for min Del, at det
vil gaa bedst, og jeg tror, at man da lettest nærmer sig mod det Maal, som man
ønsker, nemlig at der mere og mere skal fremkomme et Sprog blandt os, som i
høiere Grad er norsk end det, vi for Øieblikket har, og som kan komme til at
samle det norske Folk under sig baade fra By og Bygd. Jeg har den Opfatning, at
65 dette ikke kan ske, saaledes som jeg engang drømte om, derved at man tager
Landsmaalet, Bygdemaalet i Brug i en vis bestemt Form, men det faar vel gaa ad

den historiske Udviklings Vei, saa at alle Maalformer, som findes i vort Land, maa give sit Bidrag dertil.

70

Kilde

Storthingstidende 1878. Forhandlinger i Odelstinget, s. 322-323

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/fuld-frihed-til-at-tale-sit-eget-sprog>

75

80

85

90

95

100

105